

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในมิติการเคารพความแตกต่าง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน

DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP CHARACTERISTICS RESPECTING TO THE DIFFERENCES OF SIXTH GRADE STUDENTS BY USING PROJECT BASED LEARNING

นางสาวศิริพร ไกรสมสาร *

Siriporn Kraisomsart

ดร. ยรวรรณ คล้ายมงคล **

Yurawat Klaimongkol, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน แผนการจัดการเรียนรู้นอกเวลาเรียน 10 แผน และเครื่องมือ 3 ฉบับ แบบทดสอบความรู้ในมิติการเคารพความแตกต่าง แบบวัดทัศนคติในมิติการเคารพความแตกต่าง และแบบสอบถามการปฏิบัติตนในมิติการเคารพความแตกต่าง วิเคราะห์ข้อมูลทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการเคารพความแตกต่างของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* นิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: jored_jung@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: yurawat05@gmail.com

ISSN1905-4491

Abstract

The purposes of this research study were to: 1) compare knowledge about respecting to the differences between before and after the course. 2) compare attitude about respecting to the differences between before and after the course. 3) compare practice about respecting to the differences between before and after the course. The quasi-Experimental Design was conducted in this study. The research instruments were ten classroom lesson plans, ten out-of-class lesson plans, test of knowledge about respecting to the differences, test of attitude about respecting to the differences, and test of practice about respecting to the differences. The data were analyzed for differences and mean by t-test.

The results were as follows: 1) The posttest mean for knowledge about respecting to the differences of the study were higher the pretest at the significance level of 0.5 2) The posttest mean for attitude about respecting to the differences of the study were higher the pretest at the significance level of 0.5 3) The posttest mean for practice about respecting to the differences of the study were higher the pretest at the significance level of 0.5

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี / การเคารพความแตกต่าง/ การเรียนรู้แบบโครงงาน

KEYWORDS: CITIZENSHIP CHARACTERISTICS / RESPECTING THE DIFFERENCES / PROJECT BASED LEARNING

บทนำ

ในปี 2558 เป็นปีแห่งการเปิดประชาคมอาเซียน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากทำให้อาเซียนต้องเผชิญหน้ากับสิ่งที่ท้าทายใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติด การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ อีกทั้ง ยังมีความจำเป็นต้องรวมตัวกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถของการแข่งขันกับประเทศภูมิภาคใกล้เคียงและเวทีระหว่างประเทศ ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว ยุคของความเจริญย่อมนำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาสภาพทางจริยธรรมของคนเสื่อมโทรมลง สังคมไทยก็เป็นสังคมหนึ่งที่มีลักษณะน่าเป็นห่วงและควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งอาจเป็นเพราะวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ละเลยในการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเยาวชนยังตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมที่ยั่วยุให้กระทำความผิดได้ทุกโอกาส ขาดต้นแบบที่ดีและไม่เหมาะสมในการนำเสนอ ก็จะทำให้เด็กหรือแม้แต่ผู้ใหญ่ได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ได้เช่นกัน จึงเกิดการผลักดันให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ง่าย ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของคนในสังคมนั้น ๆ (ขวัญจิตต์ โกมุกแดง, 2539)

แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) กล่าวว่า มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกของความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน โดยมีวิสัยทัศน์กล่าวว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ฉะนั้นการศึกษาและการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่าง

ยิ่ง ความเป็นพลเมืองต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตย ในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมและประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหลักการทางประชาธิปไตย เพราะคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติ เพื่อจัดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพพลเมืองในประเทศที่จะเป็นผู้ดูแลชาติของตนและทำให้เกิดความก้าวหน้าต่อไป ซึ่งหากพิจารณาถึงเป้าหมายของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองพบว่าปรากฏในมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ที่ว่าให้หน่วยงานด้านการศึกษาระดับนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการจัดการศึกษา ด้ระบุเอาไว้ อย่างชัดเจนในมาตรฐานที่ 1 “คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก” โดยกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคคนไทยทุกคนให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้าย สุขภาพ ร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ ทักษะคุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (ศูนย์ข่าวทักษิณ, 2553)

หลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวว่า การสร้างนักเรียนให้เป็นพลโลก หรือพลโลก (Global Citizen) ไว้ในวิสัยทัศน์ของหลักสูตร มุ่งพัฒนาความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทย และพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ”

คุณลักษณะพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยมี 6 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังต่อไปนี้

1) มีอิสรภาพ (liberty) และพึ่งตนเองได้ (independent) ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ทั้งทางด้านความคิด การกระทำ การตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ด้วยตนเอง

2) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพทางวิชาการ สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ เป็นต้น

3) เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ตลอดจนการยอมรับในประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลาย

4) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกันมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นมีสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นกำเนิดที่ต่างกับตนเองก็ตาม

5) เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ยึดถือความยุติธรรม ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ในสังคม

6) รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง มีชีวิตอย่างมีคุณค่า ทั้งต่อสังคมเมืองและสังคมโลก

จากคุณลักษณะ 6 ประการ เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะด้านความเคารพแตกต่างที่มีความสำคัญในปัจจุบัน คือ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และเคารพหลักความเสมอภาค จากเหตุการณ์ทางความขัดแย้งทางความคิดเห็นที่แตกต่างกันในปัจจุบัน ก็ส่งผลให้สถานการณ์ปัจจุบันของไทยแบ่งฝ่าย แบ่งพรรค แบ่งพวก เช่น ความขัดแย้งทางการเมืองส่งผลกระทบต่อไทยแบ่งเป็นเสื้อเหลืองเสื้อแดง เพียงเพราะมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันเท่านั้น จากสถานการณ์ดังกล่าวก็สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความเคารพแตกต่าง

ในสาระการเรียนรู้ในสาระที่ 2 เรื่องของหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะฉะนั้นสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบโครงงานเหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับโลกศึกษา เพราะการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจของตนเองหรือของกลุ่มเป็นการตัดสินใจร่วมกัน จนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งการสอนแบบโครงงานเป็นวิธีการสอนที่เน้นนักเรียนคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงาน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่ปัญหาที่นักเรียนสนใจและอยากรู้ คำตอบจึงได้ทำการวางแผนแก้ปัญหา ศึกษาค้นคว้าข้อมูลรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจจากเรื่องต่าง ๆ ที่ได้เรียนมา ลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการและทักษะต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐาน สรุปผล และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าของตนเองหรือกลุ่มเผยแพร่แก่ผู้อื่นต่อไป ภายใต้การแนะนำปรึกษา และการดูแลของครูหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น (นันทกาญจน์ ชินประสิทธิ์, 2544)

การเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคที่หลากหลายรูปแบบนำมาผสมผสานกัน ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และการสอนแบบร่วมกันคิด ทั้งนี้มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งจากความสนใจอยากรู้อยากเรียนของผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้เบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งเรียนรู้ และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

จากงานวิจัยข้างต้นทำให้เห็นว่ายังไม่พบว่ามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาคุณลักษณะด้านความเคารพความแตกต่างและนำมาสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณสมบัติในความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในช่วงพัฒนาการวัยเด็กตอนกลาง (ช่วงชั้นที่ 2) มีอายุระหว่าง 9 – 12 ปี ระดับสติปัญญาและสังคมของเด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งรอบตัวได้ดี สามารถคิดปฏิบัติการเป็นรูปธรรมได้ ผู้วิจัยได้ตระหนักเห็นความสำคัญของคุณลักษณะด้านความเคารพความแตกต่าง เพื่อนำมาสร้างกิจกรรมการ

เรียนการสอนที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณสมบัติความเป็นพลเมืองดี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรมและความรู้พร้อมที่จะพัฒนาประเทศชาติและปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะการความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อคุณลักษณะการความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนที่มีต่อคุณลักษณะการความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) แบบ1กลุ่ม ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ขั้นพัฒนาเครื่องมือ

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบโครงงาน เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาหนังสือประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ได้สาระสำคัญ ดังนี้

- 1) การเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ตลอดจนการยอมรับในประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลาย

- 2) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในเคหาสถาน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพทางวิชาการ สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ เป็นต้น

- 3) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเทียมนกมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นมีสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นกำเนิดที่ต่างกับตนเองก็ตาม

- 1.2 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) ชุมนำเสนอ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้

2) ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิดอภิปรายหรือหรือข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3) ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน

3.1 กิจกรรมในห้องเรียน เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนทำในห้องเรียนตามหลักสูตร มุ่งเน้นพัฒนาฝึกทักษะการคิด การวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และการแสดงบทบาทสมมติ

3.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรม เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ ทักษะศึกษาหรือทำโครงการ

3.3 กิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางสังคม

4) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน

2. ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียน จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง โดยเป็นเวลา 10 ชั่วโมง และสอนนอกเวลาเรียน 10 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เป็นอาจารย์เชี่ยวชาญในด้านการสอนสังคมศึกษา และการทำโครงการ โดยมีประสบการณ์การสอนที่มากกว่า 5 ปี ตรวจสอบแก้ไขการปรับเวลาในการสอน ปรับสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวคิดและสาระการเรียนรู้ (รายชื่อไว้ในภาคผนวก) และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุทัยพิทย จำนวน 30 คน

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาแก้ไขสำนวนภาษาให้ชัดเจน พร้อมทั้งปรับเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่ควรปลูกฝังและพัฒนาให้กับเยาวชนได้ผลคุณลักษณะ 6 ด้าน

1. มีอิสรภาพ (liberty) และพึ่งตนเองได้ (independent) ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ทั้งทางด้านความคิด การกระทำ การตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ด้วยตนเอง

2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในเคหาสถาน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพทางวิชาการ สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ เป็นต้น

3. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ตลอดจนการยอมรับในประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลาย

4. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเทียมกันมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นมีสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นกำเนิดที่ต่างกับตนเองก็ตาม

5. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย ยึดถือความยุติธรรม ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ในสังคม
6. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อและร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเริ่มต้นที่ตนเอง มีชีวิตอย่างมีคุณค่า ทั้งต่อสังคมเมืองและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ: 2551)

จากทั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาศึกษา 3 ด้าน เพราะปัจจุบันสังคมไทยควรเริ่มพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในเรื่องของ การพึงคือการยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การปฏิบัติคือ เคารพสิทธิผู้อื่น และการมีทัศนคติที่ดีคือการยอมรับความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคน ได้แก่

1. การเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ตลอดจนการยอมรับในประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลาย
2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในเคหาสถาน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพทางวิชาการ สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ เป็นต้น
3. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเท่าเทียมกันมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นมีสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา ถิ่นกำเนิดที่ต่างกับตนเองก็ตาม
2. ศึกษาค้นคว้าหนังสือประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี เพื่อนำมาเป็นเนื้อหาประกอบการสร้างแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด
3. ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ 3 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับด้านความรู้ การปฏิบัติ และทัศนคติที่มีต่อการเคารพความแตกต่าง การเคารพสิทธิผู้อื่นและการเคารพความเสมอภาค
4. ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เป็นอาจารย์เชี่ยวชาญในด้านการสอนสังคมและการทำโครงการ ตรวจสอบแก้ไขการปรับปรุงภาษา ปรับปรุงคำถาม การใช้คำให้เหมาะสมกับคำถามในแต่ละข้อ
5. นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนอุทัยพิทย จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาแก้ไขสำนวนภาษาให้ชัดเจน พร้อมทั้งปรับเนื้อหาของแผนการสอนให้ดีขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่นำมาวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอุทัยพิทย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 คน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนอุทัยพิทย ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยมีเกณฑ์

- 1.1 โรงเรียนอุทัยฯ ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีประชากรประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย
- 1.2 นักเรียนมีภูมิสัมพันธที่ดี ความกล้าแสดงออกในการติดต่อสื่อสารกับชุมชน
- 1.3 โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการที่หลากหลายวิชา
- 1.4 ผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษาให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

2. ผู้วิจัยได้โรงเรียนอุทัยฯ โดยนักเรียนในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มที่ทดลองเครื่องมือ

3. ผู้วิจัยเลือกห้องที่จะศึกษาโดยสุ่มได้ห้อง ป.6/1 โรงเรียนอุทัยฯ จำนวน 1 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 30 คน เป็นนักเรียนชาย 12 คน นักเรียนหญิง 18 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายขอความร่วมมือในการทำวิจัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนอุทัยฯ
2. ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบความรู้ในมิติการเคารพความแตกต่าง แบบวัดทัศนคติในมิติการเคารพความแตกต่าง และแบบสอบถามการปฏิบัติตนในมิติการเคารพความแตกต่าง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมง

2.2 ผู้วิจัยสอนตามแผนที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้ว จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง โดยเป็นเวลา 10 ชั่วโมง และสอนนอกเวลาเรียน 10 ชั่วโมง รวมเป็นเวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง

2.3 นักเรียนทำแบบทดสอบ แบบทดสอบความรู้ในมิติการเคารพความแตกต่าง แบบวัดทัศนคติในมิติการเคารพความแตกต่าง และแบบสอบถามการปฏิบัติตนในมิติการเคารพความแตกต่าง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบความรู้ในมิติการเคารพความแตกต่าง แบบวัดทัศนคติในมิติการเคารพความแตกต่าง และแบบสอบถามการปฏิบัติตนในมิติการเคารพความแตกต่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าที (t-test) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
2. เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
3. เปรียบเทียบการปฏิบัติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test dependent) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำผลการจัดอันดับที่จากการสังเกตการทำงานของนักเรียน มาวิเคราะห์โดยแบ่ง 3 ขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

- 1.ขั้นก่อนโครงการ ประเมินความสนใจในการเรียน การตอบคำถามในชั้นเรียน และ ความกล้าแสดงออก
- 2.ขั้นดำเนินโครงการ ประเมินการทำงานกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น ความกระตือรือร้น และความคิดสร้างสรรค์
- 3.ขั้นหลังโครงการ ประเมินผลงานนักเรียน ความสะอาด ความถูกต้องของเนื้อหา และการนำเสนอ

ผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านความเคารพความแตกต่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.13 และค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 22.17
2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.623 และค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.123
3. ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่มีต่อด้านความเคารพความแตกต่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.366 และค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.063

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบโครงการ มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในมิติการเคารพความแตกต่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. โครงการมีกระบวนการปฏิบัติที่เป็นขั้นตอน มีการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการทำโครงการของนักเรียนที่นำไปสู่ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในมิติการเคารพความแตกต่าง ดังนี้

1.1 ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้ สอดคล้องกับ (อ้างถึงใน ชนัญธิดา จิกรวงค์, 2554) ที่กล่าวว่าการตั้งคำถามและสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้น จะเป็นตัวกระตุ้นความคิดและความสนใจของนักเรียน ดังจะเห็นได้จากการบันทึกหลังการสอนพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากคนที่ไม่ค่อยสนใจ พูดคุยระหว่างเรียนในเวลาเรียน ไม่มีความรับผิดชอบ กลายเป็นเด็กที่กล้าคิดกล้าทำ มีความรับผิดชอบ ต่องาน ให้ความร่วมมือกับสมาชิกภายในกลุ่มในการทำโครงการตามความถนัดและศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง มีความกล้าแสดงออกมากขึ้นภายในกลุ่ม มีการซักถามรายละเอียดของโครงการที่นักเรียนจะปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป

1.2 ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิดอภิปรายหรือข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ (อ้างถึงใน ชนัญธิดา จิกรวงค์, 2554) ที่กล่าวว่าการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันทำงาน ทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของจอห์นสันและจอห์นสัน เป็นการใช้กิจกรรมที่ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และเด็กได้คิดและปฏิบัติจริง จำทำให้เด็กเกิดการพัฒนาในเรื่องของการทำงานกลุ่ม การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น และการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมประชาธิปไตย (อ้างถึงใน นภัส ศรีเจริญประมง, 2555) ดังจะเห็นได้จากการบันทึกระหว่างสอนพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน โดยการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีการลงความเห็นด้วยการออกเสียง โดยยึดหลักเสียงข้างมาก ทำให้นักเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 ชั้นปฏิบัติ เป็นชั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน

1.3.1 กิจกรรมในห้องเรียน เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนทำในห้องเรียนตามหลักสูตร มุ่งเน้นพัฒนาฝึกทักษะการคิด การวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และการแสดงบทบาทสมมติ

1.3.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียน

การสอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรม เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ ทักษะศึกษา หรือทำโครงการ

1.3.3 กิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางสังคม

โครงงานเป็นการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการกระทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มด้วยวิธีปฏิบัติจริง เพื่อการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาอันนำไปสู่ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แสวงหาข้อมูลและแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เป็นปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี และนักเรียนสามารถยังความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (อ้างถึงใน วิณา วงศ์ศรีเผือก, 2554)

สอดคล้องกับแนวคิดของ John Dewey (อ้างถึงใน ชนัญธิดา จิกรวงศ์, 2554) ที่กล่าวว่าประสบการณ์ คือพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถได้ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การกระทำ การค้นพบสิ่งใหม่ และแสดงความสามารถทางศิลปะ ดังจะเห็นได้ว่าการสอนแบบโครงงานช่วยเพิ่มทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน เปรียบเทียบได้จากคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านความเคารพความแตกต่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ชั้นประเมินผล เป็นชั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน สอดคล้องกับ (อ้างถึงใน ชนัญธิดา จิกรวงศ์, 2554) ที่กล่าวว่าการประเมินผลเป็นหัวใจของการเรียนการสอนที่จะสะท้อนสภาพความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไข ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำโครงงาน ผู้ประเมินอาจดำเนินการด้วยบุคคลเหล่านี้ คือ ผู้เรียน (เจ้าของผลงาน) เพื่อนร่วมชั้น ผู้สอน ผู้ปกครอง บุคคลอื่นๆ ที่สนใจและมีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการทำโครงการแต่ละครั้ง ครูควรกำหนดคำถาม เพื่อคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ และคอยปรับคำถามตามความยากง่ายของโครงการ
2. โครงการบางโครงการต้องใช้เวลาในการปฏิบัติ ครูควรกำหนดเวลาให้เหมาะสมตามความเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนรู้จักการรักษาเวลาในการทำงาน
3. การนำเสนอโครงการ ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนในกลุ่มทุกคนมีหน้าที่ในการทำงานทุกคน เพื่อให้ นักเรียนรู้จักความรับผิดชอบงานในส่วนของตนเอง
4. การแสดงบทบาทสมมติ ครูควรแบ่งนักเรียนให้ได้แสดงออกทุกคน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจถึงปัญหานั้น และจดจำได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อผู้อื่นที่จะทำการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ควรทำการศึกษาหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการที่มีความต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาว เช่น ตลอดปีการศึกษา เพื่อให้โครงการที่ต้องการศึกษาครอบคลุมทุกหน่วยการเรียนรู้
2. จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ มีการพัฒนา กระตุ้นความสนใจของนักเรียน สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ จึงน่าจะเป็นไปได้ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ขวัญจิตต์ เจริญอักษร. (2539). *การศึกษาค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญธิดา จิรวงศ์. (2554). *ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบโครงการที่มีต่อความรู้และการปฏิบัติตนด้านสุขภาวะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4* , (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. 2545. *คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว.
- นันทกาญจน์ ชินประห์ชัย. (2544). *การพัฒนาเทคนิคและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดการเรียนรู้ด้วยตนเองในกิจกรรมโครงการของนักเรียนระดับประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภัส ศรีเจริญประมง. (2555). ผลของการใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในห้องเรียนตามแนวคิดของจอห์นสันและจอห์นสัน ที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของเด็กอนุบาล. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 7(1), 1286-1300
- วีณา วงศ์ศรีเผือก. (2554). ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบโครงการที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการประหยัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 6(1), 2430 - 2444

- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2555. *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข่าวทักษิณ.(2555). *การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ระเบียบวาระแห่งชาติของการศึกษาไทย*. สืบค้นจาก surat News Online
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2555. *โครงการสร้างความเป็นพลเมืองดีในสภาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ธรรมดาเพรส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2550. *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศิริเพ็ญ บุณศิริ. (2532). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง .2551. *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.